

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Динчева Сергія Сергійовича на тему «Публічне управління інформаційним забезпеченням реінтеграції тимчасово окупованих територій», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота Динчева Сергія Сергійовича присвячена актуальній проблемі розвитку механізмів публічного управління інформаційним забезпеченням реінтеграції тимчасово окупованих територій України. В умовах тривалої збройної агресії Російської Федерації, тимчасової окупації частини території держави та значних соціально-економічних, демографічних, інфраструктурних та інституційних втрат формування ефективної державної політики щодо майбутньої деокупації, відновлення та реінтеграції територій належить до стратегічних завдань системи публічного управління.

Складність зазначеної проблематики полягає в тому, що реінтеграція не може бути зведена лише до відновлення територіальної цілісності та формального повернення відповідних територій під юрисдикцію України. Вона передбачає відновлення діяльності органів публічної влади, забезпечення прав і свобод громадян, відбудову інфраструктури, відновлення економічної активності, повернення населення, формування ефективної взаємодії між державою та територіальними громадами, а також подолання довгострокових соціальних та інформаційних наслідків окупації.

Вирішення зазначених завдань безпосередньо залежить від якості інформаційного забезпечення управлінських процесів. Органи публічної влади потребуватимуть достовірної, актуальної та систематизованої

інформації про стан територій, масштаби руйнування інфраструктури, демографічні зміни, міграційні процеси, стан економічних об'єктів, потреби населення, ресурсні можливості територіальних громад та рівень функціонування місцевих інституцій.

Важливість інформаційного забезпечення посилюється необхідністю координації діяльності значної кількості суб'єктів публічного управління. Реінтеграційна політика потребує узгодження рішень центральних органів виконавчої влади, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, правоохоронних структур, суб'єктів господарювання, громадських організацій та міжнародних партнерів. За таких умов інформаційні ресурси, цифрові платформи, механізми міжвідомчого обміну даними та системи моніторингу стають необхідними елементами організаційного забезпечення державної політики.

Заслуговує на увагу те, що здобувач розглядає проблему реінтеграції диференційовано та враховує суттєві відмінності між тимчасово окупованими, прифронтовими, деокупованими та посткризовими територіями. Різна тривалість окупації, масштаби руйнувань, демографічні втрати, стан місцевої економіки та інституційна спроможність громад об'єктивно потребують застосування різних управлінських інструментів і визначення відповідної послідовності відновлювальних заходів.

Актуальним є також дослідження взаємодії органів публічної влади з різними категоріями громадян, які зазнали наслідків війни та окупації. Внутрішньо переміщені особи, громадяни, які залишалися на тимчасово окупованих територіях, особи, які втратили житло або бізнес, мешканці зруйнованих громад та громадяни, які планують повернення після деокупації, мають різні потреби, що повинно враховуватися при формуванні механізмів інформаційного забезпечення та державної підтримки.

Таким чином, обрана Динчевим С.С. тема дисертаційної роботи є актуальною, відповідає сучасним потребам розвитку системи публічного

управління України та має значення для формування теоретичних і практичних засад державної політики відновлення та реінтеграції тимчасово окупованих територій.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Структура дисертаційної роботи є логічною та відповідає поставленій меті й визначеним завданням дослідження. Автор послідовно переходить від аналізу теоретичних засад публічного управління в умовах воєнної кризи до дослідження інформаційного забезпечення кризових територій, нормативно-правових та інституційних механізмів реінтеграції та формування практичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Обґрунтованість отриманих результатів забезпечується використанням комплексу загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Застосування системного підходу дозволило розглядати інформаційне забезпечення як взаємопов'язану сукупність управлінських, організаційних, інформаційних та комунікаційних процесів. Інституційний метод використано для аналізу взаємодії органів публічної влади, а структурно-функціональний підхід – для визначення місця окремих елементів у загальному механізмі реінтеграційної політики.

Використання порівняльного аналізу дозволило автору звернутися до міжнародного досвіду реінтеграції постконфліктних територій та визначити можливості адаптації окремих зарубіжних підходів до українських умов. Правовий аналіз застосовано під час дослідження нормативно-правових засад державної політики щодо тимчасово окупованих територій, захисту прав громадян, відновлення майнових прав та організації діяльності органів публічної влади.

Доцільним є використання автором елементів сценарного прогнозування. Невизначеність щодо тривалості воєнних дій, послідовності деокупації, фактичного стану окремих територій та масштабів необхідного

відновлення обмежує можливості застосування виключно детермінованих моделей управління. Тому формування адаптивних підходів, які можуть коригуватися залежно від розвитку ситуації, відповідає характеру досліджуваної проблеми.

Позитивної оцінки заслуговує прагнення автора поєднати теоретичний аналіз із формуванням конкретних управлінських пропозицій. Дисертаційне дослідження не обмежується констатацією проблем, спричинених окупацією та воєнними діями, а спрямоване на визначення механізмів інформаційної взаємодії, міжвідомчої координації, цифрового забезпечення, відновлення майнових прав, підтримки населення та формування диференційованої політики щодо різних типів кризових територій.

Наведене дає підстави вважати, що основні наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи мають достатній рівень теоретичної та методологічної обґрунтованості.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна дисертаційної роботи Динчева С.С. полягає у розвитку теоретичних засад та формуванні практичних підходів до інформаційного забезпечення публічного управління процесами реінтеграції тимчасово окупованих, деокупованих, прифронтових і посткризових територій.

До найбільш вагомих результатів дослідження слід віднести сформульовану автором концепцію реінтеграційного примирення, відповідно до якої процес повернення територій до єдиного політико-правового, соціально-економічного та інформаційного простору України повинен передбачати не лише відновлення формального державного контролю та діяльності органів публічної влади, але й поступове відновлення суспільних зв'язків, взаємодії громадян із державними інституціями та довіри між різними групами населення.

Науковий інтерес становить обґрунтування автором феномену національної ремісії як особливого стану поствоєнного суспільства, за якого рівень соціальної конфліктності знижується до стану, що забезпечує можливість спільного функціонування громадян, територіальних громад та органів публічної влади за умови збереження окремих причин суспільної напруги. Запропонований підхід розширює розуміння соціальної складової реінтеграційної політики та орієнтує її на довгострокове відновлення суспільної взаємодії.

Вагомим практико-орієнтованим результатом є розроблена автором модель інтегрованої системи інформаційного супроводу реінтеграційної політики, яка передбачає поєднання державних інформаційних ресурсів, цифрових платформ, комунікаційних каналів, механізмів зворотного зв'язку, інструментів верифікації даних та моніторингу соціальних настроїв. Такий підхід спрямований на подолання фрагментарності інформаційних потоків та формування єдиного інформаційно-аналітичного середовища для прийняття управлінських рішень.

Позитивної оцінки заслуговує запропонований здобувачем диференційований підхід до реінтеграції територій, який передбачає врахування тривалості окупації, масштабів інфраструктурних руйнувань, демографічних змін, безпекової ситуації, стану місцевих інституцій та готовності населення до повернення в український правовий і соціальний простір. Практичне значення такого підходу полягає у можливості формування різних наборів управлінських інструментів залежно від фактичного стану конкретної території.

У дисертаційній роботі також уточнено зміст категорій «інформаційне забезпечення реінтеграції територій», «кризові території», «деокуповані території», «прифронтові території» та «реінтеграційна політика», що сприяє розвитку понятійно-категоріального апарату досліджень у сфері публічного управління територіями, які зазнали впливу війни та окупації.

Подальшого розвитку набули положення щодо інформаційного забезпечення реінтеграції як системного механізму публічного управління, взаємодії органів влади з різними категоріями населення, а також формування соціально-комунікаційних механізмів відновлення довіри та суспільних зв'язків.

Загалом сформульовані автором положення наукової новизни відповідають меті та завданням дисертаційного дослідження, логічно пов'язані між собою та формують комплексне бачення інформаційного забезпечення реінтеграційної політики.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання сформульованих автором пропозицій органами державної влади, органами місцевого самоврядування, військовими адміністраціями та іншими суб'єктами, залученими до підготовки та реалізації заходів із деокупації, відновлення і реінтеграції територій.

Запропонована модель інтегрованої системи інформаційного супроводу може бути використана як концептуальна основа для вдосконалення міжвідомчого обміну даними, формування цифрових інформаційно-аналітичних ресурсів, організації моніторингу стану територій та забезпечення зворотного зв'язку з населенням.

Прикладне значення має диференціація управлінських рішень залежно від фактичного стану територій. Такий підхід може використовуватися під час розроблення державних, регіональних і місцевих програм відновлення, визначення черговості реалізації заходів, розподілу ресурсів та формування критеріїв оцінювання результативності реінтеграційної політики.

Практично значущими є рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання процесів відновлення майнових прав, підтримки внутрішньо переміщених осіб, розвитку підприємництва,

інформаційної взаємодії з населенням тимчасово окупованих територій та відновлення інституційної спроможності територіальних громад.

Окреме значення мають положення щодо використання інформаційних технологій для забезпечення взаємодії держави з громадянами, які перебувають на тимчасово окупованих територіях або були вимушені залишити місце постійного проживання. Збереження доступу до державних сервісів та інформаційного зв'язку з українськими інституціями може розглядатися як один із практичних інструментів підтримання правового та суспільного зв'язку громадян з Україною.

У сукупності отримані результати мають прикладний характер та можуть бути використані при формуванні організаційних, інформаційних і нормативно-правових механізмів державної політики реінтеграції.

Повнота висвітлення результатів дисертації у наукових публікаціях.

Основні положення та результати дисертаційної роботи Динчева С.С. представлені у наукових публікаціях здобувача, тематика яких відповідає основним напрямам проведеного дослідження.

У наукових працях автора висвітлено міжнародний досвід реінтеграції тимчасово окупованих територій, проблематику поствоєнного примирення, інституційні аспекти інформаційної взаємодії держави з громадами тимчасово окупованих територій, питання відновлення бізнесу, втраченого внаслідок воєнних дій, інформаційну підтримку внутрішньо переміщених осіб, пріоритети післявоєнного відновлення України та особливості функціонування органів місцевого самоврядування на тимчасово окупованих територіях.

Зокрема, міжнародний аспект дослідження представлено у статті «Досвід уряду Хорватії у реінтеграції тимчасово окупованих територій», а безпосередньо проблематику інформаційного забезпечення – у праці «Інституціональні аспекти інформаційної взаємодії з громадами тимчасово

окупованих територій». Соціальний вимір реінтеграції розкрито у статті «Проблематика примирення на поствоєнному просторі», а економічний – у публікації, присвяченій механізмам відновлення бізнесу, втраченого в результаті військових дій.

Окремі результати дослідження апробовано під час міжнародних наукових заходів, де здобувачем розглядалися питання післявоєнного відновлення, функціонування органів місцевого самоврядування та інформаційної підтримки внутрішньо переміщених осіб.

Аналіз змісту опублікованих праць свідчить про їх тематичну відповідність дисертаційній роботі та послідовне висвітлення основних напрямів проведеного дослідження. Отримані результати достатньою мірою представлені у наукових публікаціях здобувача.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи зміст дисертаційної роботи Динчева С.С., наукову обґрунтованість отриманих результатів та їх практичну спрямованість, слід зазначити, що окремі положення дослідження мають дискусійний характер та потребують додаткової конкретизації. Це значною мірою обумовлено складністю досліджуваної проблематики, невизначеністю майбутніх умов деокупації та необхідністю трансформації запропонованих концептуальних положень у конкретні організаційні механізми публічного управління.

У зв'язку з цим доцільно звернути увагу на такі положення дисертаційної роботи.

1. Одним із вагомих результатів дисертаційного дослідження є запропонована автором модель інтегрованої системи інформаційного супроводу реінтеграційної політики, яка передбачає поєднання державних інформаційних ресурсів, цифрових платформ, комунікаційних каналів, механізмів зворотного зв'язку, інструментів верифікації даних та моніторингу соціальних настроїв.

Загалом підтримуючи необхідність інтеграції інформаційних ресурсів, слід зазначити, що практична реалізація такої моделі потребує чіткого визначення її організаційної архітектури. В Україні вже функціонує значна кількість державних реєстрів, інформаційних систем і цифрових платформ, адміністраторами та держателями яких є різні органи публічної влади. Створення додаткової системи без належного розмежування функцій може призвести до дублювання інформації, збільшення адміністративних витрат та ускладнення міжвідомчої взаємодії.

У зв'язку з цим потребує конкретизації питання щодо суб'єкта, який має здійснювати загальну координацію функціонування запропонованої інтегрованої системи. Чи передбачає автор створення нового інформаційного ресурсу та окремого організаційного механізму його адміністрування, чи йдеться насамперед про інтеграцію вже існуючих державних інформаційних систем? Який орган публічної влади доцільно визначити координатором відповідної системи та яким чином має бути організований розподіл повноважень між її учасниками?

2. У дисертаційній роботі обґрунтовано доцільність застосування диференційованого підходу до реінтеграції територій залежно від тривалості окупації, масштабів руйнування інфраструктури, демографічних змін, безпекової ситуації, стану місцевих інституцій та готовності населення до повернення в український правовий і соціальний простір.

Запропонований підхід є логічним, оскільки фактичний стан територій після деокупації може суттєво відрізнятися. Водночас для практичного застосування відповідної моделі недостатньо лише визначити перелік факторів, які характеризують стан території. Необхідною є їх подальша операціоналізація, тобто формування системи кількісних і якісних показників, на підставі яких органи публічної влади зможуть

віднести конкретну територію до певної категорії та визначити відповідний набір управлінських заходів.

Зокрема, потребує уточнення, яким чином доцільно вимірювати рівень інституційної спроможності громади, масштаб демографічних змін, ступінь руйнування соціальної та економічної інфраструктури, рівень інформаційної інтегрованості та готовність населення до реінтеграційних процесів. Не менш важливим є питання вагомості окремих критеріїв, оскільки їх вплив на можливості відновлення території може бути різним.

У зв'язку з цим автору доцільно конкретизувати, яким чином запропоновані критерії диференціації територій можуть бути трансформовані у систему вимірюваних індикаторів та чи передбачається можливість формування на їх основі інтегральної оцінки стану території, яка могла б використовуватися для вибору відповідної моделі публічного управління та визначення пріоритетності відновлювальних заходів.

3. У роботі обґрунтовано необхідність створення єдиної системи моніторингу результативності реінтеграційної політики. Зазначена пропозиція заслуговує позитивної оцінки, однак її практична реалізація потребує визначення критеріїв, за якими може оцінюватися ступінь досягнення цілей реінтеграції.

Реінтеграція має комплексний характер та охоплює відновлення публічного управління, інфраструктури й економічної діяльності, повернення населення, забезпечення доступу до державних послуг, відновлення інформаційних зв'язків, соціальну адаптацію та формування довіри до державних інституцій. Відповідно, оцінювання її результативності лише за показниками обсягів фінансування, кількості відновлених об'єктів або наданих адміністративних послуг не дозволить повною мірою визначити реальний рівень інтегрованості території до загальнодержавного простору.

Крім того, окремі результати реінтеграційної політики можуть мати різні часові горизонти. Відновлення діяльності органів влади або окремих об'єктів інфраструктури може бути здійснено відносно швидко, тоді як відновлення демографічного потенціалу, економічної активності, соціального капіталу та довіри населення потребуватиме значно тривалішого періоду.

У цьому контексті автору доцільно уточнити, які саме критерії та індикатори повинні бути покладені в основу запропонованої системи моніторингу результативності реінтеграційної політики. Що, на думку здобувача, має розглядатися як кінцевий результат успішної реінтеграції території та яким чином доцільно поєднувати короткострокові показники відновлення з довгостроковими показниками соціальної, економічної, інституційної та інформаційної інтегрованості території?

Наведені зауваження та дискусійні положення мають уточнювальний і рекомендаційний характер та не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи. порушені питання значною мірою визначають перспективи подальшого розвитку отриманих автором результатів та можливості їх практичного використання під час формування державної політики реінтеграції тимчасово окупованих територій.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Динчева Сергія Сергійовича «Публічне управління інформаційним забезпеченням реінтеграції тимчасово окупованих територій» є завершеним самостійним науковим дослідженням, присвяченим вирішенню актуального наукового завдання у сфері публічного управління та адміністрування, пов'язаного з теоретичним обґрунтуванням і розвитком механізмів інформаційного забезпечення процесів реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

Зміст дисертаційної роботи відповідає визначеній меті та поставленим завданням. Структура дослідження є логічною та забезпечує

послідовне розкриття теоретичних, методологічних, нормативно-правових, інституційних та прикладних аспектів інформаційного забезпечення реінтеграційної політики.

Отримані автором результати характеризуються належним рівнем наукової новизни. До найбільш вагомих положень роботи слід віднести розроблення концепції реінтеграційного примирення, обґрунтування феномену національної ремісії, формування моделі інтегрованої системи інформаційного супроводу реінтеграційної політики, розвиток диференційованого підходу до управління територіями залежно від їх фактичного стану, а також удосконалення підходів до інформаційної взаємодії органів публічної влади з різними групами населення.

Практична спрямованість дисертаційного дослідження визначається можливістю використання запропонованих автором положень у діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових адміністрацій та інших суб'єктів, залучених до процесів відновлення та реінтеграції територій. Окремі рекомендації можуть бути використані під час розроблення державних, регіональних і місцевих програм відновлення, розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських рішень, удосконалення міжвідомчої взаємодії та формування системи моніторингу результативності реінтеграційної політики.

Основні положення та результати дисертаційної роботи представлені у наукових публікаціях здобувача та пройшли відповідну апробацію. Тематика опублікованих праць відповідає основним напрямам дисертаційного дослідження та охоплює міжнародний досвід реінтеграції, інституційні та інформаційні механізми взаємодії з тимчасово окупованими територіями, соціальні аспекти поствоєнного примирення, інформаційну підтримку внутрішньо переміщених осіб, проблематику економічного відновлення та функціонування місцевого самоврядування.

Висловлені в рецензії дискусійні положення та зауваження мають уточнювальний і рекомендаційний характер, спрямовані на подальший розвиток запропонованих автором підходів та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Дисертація демонструє здатність Динчева С.С. самостійно здійснювати науковий пошук, визначати та вирішувати актуальні наукові завдання, використовувати відповідний методологічний інструментарій, критично аналізувати складні процеси публічного управління та формулювати науково обґрунтовані висновки і практичні рекомендації.

За актуальністю теми, ступенем обґрунтованості наукових положень і висновків, науковою новизною, теоретичним та практичним значенням отриманих результатів дисертаційна робота Динчева Сергія Сергійовича «Публічне управління інформаційним забезпеченням реінтеграції тимчасово окупованих територій» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а її автор – Динчев Сергій Сергійович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», галузь знань 28 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри управління та адміністрування
Запорізького національного університету

Олександр ФУРСІН